

VÉSZI ENDRE VERSEI

„Úgy élek mint egy konok kézműves / minden nap dolgozom / áthúzom el-
tépem amit kezdek / egy belülről fe-
szítő erőnek engedelmeskedem / Ér-
zem a folytonosságot” — Vészi Endre
új kötetének* alapérzését talán e né-
hány sor jellemzi leginkább. Bár a ver-
sekben olykor fel-felbukkan az örege-
dés nosztalgija, fájdalma, s a költe-
mények egy része az emlékezés köreit
járja végig, érezni mégis, hogy a költő
nem enged a lelki és testi fájdalmak
szorításának, hanem konok következe-
tességgel építi önmagát s a körülötte
habzó világot. Öntudattal vallja: „Már
csak magammal van elszámolásom”;
voltaképp azonban az egész kötet szám-
vetés; élete minden mélyrétegét felássá,
s ebből a gazdag anyagból kezd az
épület magasztásához.

Ott találjuk ebben a felmutatott és
vállalt hagyományban Ady gesztusait —
Vészi Endre is szüntelen harcot vív
egy képzeletbeli Istennel, akit újra meg
újra tetemre hív és vádol —, éppen
úgy, mint József Attila keservesen küz-
dő, tiszta emberségét, Bartók megalku-
vást nem ismerő disszonanciáját s Rad-
nóti halált is vállaló elszántságát. A
„felajzott kor felajzott gyermeke” szün-
telenül maga mögött érzi e fénylő pél-
dákat, s ezek sugallatában mondja ki:
„addig rajtam a sötét közöny / nem
vesz erőt / amíg ezek a léptek kísér-
nek...” / ezek az árnyék ujjak / amíg
a kezem vezetik / amíg amíg / a Sem-
mi helyén egy mozdulat ragyog / egy
kéz tűneménye. / Egészen addig.
(Amíg)

Korunk művészi magatartásának egyik
legdrámaibb kísértése a semmivel va-
ló szembenezés tragikus pillanata. Vé-
szi Endre is vállalja e kockázatot, s
annak az embernek a pillantásával
vallatja a nihilt, aki tisztában van az
ember nagyraihivatottságával, aki meg-
érte az álmok beteljesítésének valósá-
gát. Félelmetes árnyak, komor emlékek
is felsejlenek képzeletében, de a sötét-
ségbe mindig bevilágít az értelmes
életben való hit biztonsága. Ez a sze-
mélyes élet körein túlmutató nyuga-
lom s biztonság teszi verseit korunk
emberének általánosító ervényű vallo-
másaivá. Emlékeiben gyakran felsejlik

hajdani, önmaga, aki a vésnökműhely-
ben, miközben a fel-felszikkasztó anyag-
gal dolgozott, hunyt pillái alatt messzi
vidékeket járt be, s már a költészet
mesterségének titkait kísértette. Am a
megidézett múlt köreit végigjárva min-
dig a jelenbe lép, azt mondja el, hogy
itt és most mit jelentenek számunkra
az emlékek tanulságai, példái. S talán
épp az élet gazdagságának ismerete, a
múlt ezernyi gazdagító emlékének és
a jelen változó izgalmasságának egy-
másra fényképezése teszi oly életközeli-
vé költői magatartását.

Vészi Endre új kötetének vissza-
visszatérő motívumai a tárgyak is.
Pontosan, a fényképész alaposágával
rögzíti környezetének dologi valóságát,
s egyik legizgalmasabb kísérleteképp
ezeknek felsorolásából és éles kontúrú
rajzolataiból igyekszik kifejezni korunk
életérzését. Mert ezek a tárgyak nem
idegenedtek el az embertől, épp ellen-
kezően: a szenvedő, de örömeiben fel-
oldódni is tudó, a romboló, de építeni
kész személyiség lenyomatai. Meglehet,
vannak tárgyak, melyek elmerültek a
múltban, de ezek is beleépültek az em-
berbe, róla vallanak, s a „hiányzó tár-
gyak múzeumában” nem a múlt meg-
kövesedett rétegeit járjuk, hanem az
életre galvanizálható emlékek valóságos
birodalmát:

Tárgyak örök hiánya között élek ma is
elveszett tárgyaim nemvolt tárgyaim emléke
mozgat

fiatal erdők zúgnak esteleimben
s mint bővízű csatornák édeskés szaga
eltűnt utcák illata árad
Idegenvezető és látogató vagyok
hiányzó tárgyak múzeumában.

(Tárgyak örök hiánya)

A kötet egy másik körülhatárolható
alapélménye a lassan elmúló nyár szí-
neinek, gazdagságának regisztrálása. Kö-
zeledik az ősz, a teljesség és a beta-
karitás időszaka. Őszi színekben tün-
döklenek a költő megragadott és vissza-
álmodott emlékei is. Vészi Endre noszt-
algija és melankóliája mohó vággyal
és fiatalos erővel kapaszkodik az ifjú-
ság indáiba, izmaiban ma is a régi
erőt érzi, miközben a régi delutánokra
emlékezik, melyeken ifjú társaival a
Duna habjait hasították: „És minden
szabad ívelés / megmarad szemem
anyagában / kenek, kajakok suhanása

*Vészi Endre: Farsangi király (Szépirodalmi Könyvkiadó)

/ rézborítású alkonyon" (*Két szentendrei*). A Vészi Endre költészetéről írt kritikákban olykor felmerül az a gondolat, hogy legszívesebben a szürke, egyhangú hétköznapiokból meríti témáit. Valójában rendkívül érzékenyen reagál a különböző színhatásokra, érezni, ahogy a képzőművészet ihletése is gazdagítja verseinek belső világát, költői fantáziáját. Visszatérő motívuma újabb verseinek a mai magyar költészetben egyébként is sokféle változatban felmerülő kert képe. Ez a képzeletbeli vagy valóságos kert az imént még harsogó zöld színekben pompázott, mostanra azonban az ősz rozsdabarnája vált uralkodóvá. Most mintha kevesebb lenne benne a lárma, a zsbongás is, de szépsége és rendezettsége most is mindenütt az ember kezenyomát sejteti. S ha környezetét olykor az alkony félhomálya árnyékozza is, a lassan nyúló árnyak, elmosódó tárgyak telve vannak titokzatos feszültséggel, érezni, hogy a nyugalom csak pillanatnyi, bármelyik percben ismét felragyoghat a teremtő Nap fénye:

Ez a félhomály itt isten hallgatása
 azok a fénytűkrök angyal lábnyomok
 hangos döbbenéssel fölbred a dob
 felszökik az alkony csöves higany láza

Szefűket lobogtat mint egy virágváza
 távol az ég alján emberhús lobog
 lángolnak a lakkos autóoszlopok
 röffenő csordákat hajt az ég kanásza

Ez a félhomály itt isten hallgatása

(Alkony mindenfelől)

S ha megjön a tél, leszáll a sötétség, akkor is az emberi érzés közelsége, biztos tudata oldja a magányt. A *Ráolvasó* idilli, biztonságos — József Attila *Ódájára* visszauláló — alapérzése a bizottsága, hogy Vészi Endre kiküzdötte magában a lélek nyugalmát, belső egyensúlyát. (Ebben a versben is, de a kötet több költeményében is megfigyelhető, ahogy tudatosan visszanyúl a költészet archetípusaiig: maga a „ráolvasás” gesztusa is ilyen, de újra meg újra kísérletezik a litániaszerűséggel, mely az érzés túlhevítettségének hordozója nála. Ilyen kísérlete az is, ahogy különböző lírai helyzetekbe éli bele magát, s így teremt általánosan érvényes költői helyzetet.)

Hová lettek a régi közösségek? — sóhajt föl egyik legjobb versében tűnődő nosztalgiával. A hajdani keretek széthullása, a régi társak elvesztése azonban nem arra készítetik, hogy meglassúdjon lépteinek ritmusa. Biztonságosan halad tovább a maga választotta olykor nehéz úton, mert tudja, hogy annak végpontján „terítve az asztal / kikészítve a könyv / megvetve az ágy / az ablakon túl a város ezüst reliefje világít” (*Az éjszaka utasának*). Lehet, hogy kátyúkat és buktatókat is rejt addig az út. A társakat is elnyelheti a fenyegetően ásitó sötétség.

De a költőnek, ha igazi költő, vállalnia kell az út kockázatát, mert biztosan tudja, hogy karnyújtásnyira tőle ott a vágyott cél, melyre életét áldozta.

SÍKI GÉZA

A SZERKESZTŐSÉG KÖZLI: Kérjük kedves munkatársainkat, hogy a jövőben lapunknak szánt kéziratokat két példányban (egy másolattal) és a szabványnak megfelelő gépeléssel (kettős sorközzel, megfelelő margóval) küldjék be, mert ezzel egyrészt megkönnyítik a nyomdai korrektúra munkáját, másrészt megkímélik a szerkesztőset a kéziratmásolás többlet-költségeitől. — Kéziratokat és illusztrációkat nem őrizünk meg és nem küldünk vissza.